List 43. **NOVICE** Tečaj XXXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. oktobra 1877.

Obseg: Koliko živine naj gospodar čez zimo preredí? — Zakaj je posušeni krompir dober in kako se suši. — Galun preganja nadležne živali in mrčes. — Gospodarske novice. — O delitvi državnih premij za konje v Novomestu 11. oktobra t. l. — Odgoja po módi. (Konec.) — Nihilizem na Ruskem. — Kdo je prijatelj Rusiji, kdo njen sovražnik? — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Koliko živine naj gospodar čez zimo preredí?

„Krava pri gobcu molze" — je star pregovor, ki naj bi se ga po nasvetu izvedenega Švicarskega živinorejca vsak gospodar nad vrata svojega hleva zapisal, kajti sila veliko je tudi pri nas gospodarjev, ki se ne ravnajo po tem, kar naukazuje navedeni pregovor.

Le tisti je tedaj umen gospodar, ki pred nastopom zime resno prevdari, ali ima toliko zaloge krme, da mu ne bode stradala živina po zimi. Velika napaka je, če ima gospodar več repov v hlevu, kakor jih dobro prerediti more. Resnična sta namreč tudi sledeča dva pregovora, ki pravita: „Veliko živine pa malo krme dá ti malo dobička, malo živine pa veliko krme dá ti veliko dobička, — in pa kdor živini malo pa slabe krme poklada, je velik zapravljivec".

Naj razjasnimo to z izgledom. Gospodar ima na priliko kravo, ki je 6 centov težka. Ker doraščeno govedo potrebuje vsak dan za vsak cent svoje žive teže 3 funte dobrega sená, da gospodarju daje dostojen dobiček, bo 6 centov težka krava potrebovala po takem 18 funtov sená vsak dan. Teh 18 funtov porabi pa krava tako-le: polovico navedenih 18 funtov, to je, 9 funtov potrebuje, da se pri življenju in pri svoji teži ohrani, ali z drugimi besedami rečeno, da se preživí. Iz ostalih 9 funtov pa krava svojemu gospodarju to ali uno pridéla. Če kravo molzejo, naredi iz teh 9 funtov mleka, — če je breja, gré teh 9 funtov na izrejo teleta, — če jo gospodar izpitati (odebeliti) hoče, gre omenjenih 9 funtov na meso in loj, — če kravo upregajo, jej teh 9 funtov daje močí za delo. Prvih 9 funtov krme, po katerih se živina le preživi, se imenuje živevna krma (Erhaltungsfutter), — drugih 9 funtov, po katerih krava gospodarju mleka, mesa, loja itd. pridela, se imenuje pridelna klaja.

Iz živevne krme ne dohaja gospodarju še nič dobička, dobiček mu pride še le iz pridelne klaje.

Žalibog, da tega mnogo gospodarjev ne vé, ki tudi od lačne živine hočejo še dobiček imeti. Res, da iz začetka se dá iz lačne krave še kak maslic mleka izcuzati, al kmalu se vidi, da gospodar molze mesó in loj s krave. Ravno taka je, če mlado živino slabo krmi; ona skozi celo zimo nič ne izraste in v rasti zaostaja zato tudi poleti.

Zato naj vsak kmetič posnema o tem take kmetije, ki umno gospodarijo, to je take, katere v jeseni pridelano klajo izvagajo in pridelek zapišejo, potem pa preračunajo, koliko repov bodo môgli čez zimo prerediti, koliko klaje bodo morali morebiti še prikupiti, da živino pošteno preživijo, ali pa koliko glav prodati, da ostala živina ne bo glada pojemala. To se pravi računati s pridelano klajo.

Le s tem, da se živina pozimi umno, to je, dobro krmi, se splačuje živinoreja, kajti pozimi dobro rejena živina je spomladi za pol več vredna kakor izstradana.

Naj bi ta opomin pri naših gospodarjih našel dobrovoljen prevdarek!

Zakaj je posušeni krompir dober in kako se suši.

Posušeni krompir, ki ga rabijo na morskih ladijah našega cesarstva, večidel dobivamo iz Angleškega. Neka fabrika ob Renu ima dobro kupčijo s posušenim krompirjem, ki ga prodaja na Francosko. Čudno je tedaj, da pri zas v Avstriji še tako malo poznamo korist suhega krompirja. Suh krompir lahko postane važno blago za kupčijo. 5—6 funtov frišnega krompirja dá 1 funt suhega; vožnina suhega krompirja je tedaj veliko nižja. Škropa (štirke) je spomladi v frišnem krompirji že čedalje manj; v suhem pa se skrop drži več let. Sušiti se pa dá prav lahko tako-le: krompir se olupi in v tanke krhlje razreže; ti krhlji se kuhajo v slani vodi toliko, da voda enkrat zavre, ne pa da bi se krompir do dobrega skuhal, potem se krhlji iz lonca vzamejo in hitro sušiti dadó. Slana voda, v katero se dá v ta namen krompir kuhati, se naredí tako, da se vodi pridene k večemu kakih 5 odstotkov soli, tedaj na priliko na 25 funtov vode dober funt solí. Vsak kmetovalec si prav lahko napravlja suhega krompirja, kateri se dá tudi v prav oddaljene kraje prodajati.

Galun preganja nadležne živali in mrčes.

Na Francoskem rabijo najraje surovi galun v ta namen. Špranje in razpoke v diljah, skozi katere lazijo podgane in miši v skednje in sobe, se namažejo z vrelo vodo, v kateri je na 4 litre raztopljen en kilogram surovega galuna. In kmalu se ne prikaže nobena podgana in miš več. Isto tako preganjajo stenice iz po-

stelje itd. Pravijo, da celó muhe bežijo pred galunom, ki pa zdravju človeškemu ni nevaren.

Gospodarske novice.

* *Goljufno seme Štajarske detelje.* — Dr. J. König v Münster-u, kateremu je bilo seme Štajarske detelje v preiskavo poslano, je pri preskušnji dveh detelj našel, da pri eni je bilo v 100 funtih 30, v drugi pa v 100 funtih 44 funtov primešanih drobnih deloma na sivo, deloma pa na rumeno pobarvanih kamničkov, ki so bili deteljnemu semenu tako podobni, da bi jih človek s prostim očesom ne mogel spoznati. To seme je trgovec dobil iz Francoskega, kjer po takem mora, kakor tudi drugod, biti prava fabrika za ponarejanje semena Štajarske detelje. Naj tedaj kmetovalci, ki semena Štajarske detelje kodar koli kupujejo, kakor smo že enkrat opominjali, natanko pazijo, da ne bodo goljufani z blagom, katero je nekdaj svetu bilo čisto neznano, dandanes pa se tako pogostoma nahaja.

* *Visoka tarifa pri spuščanji juncev na Angleškem.* Nek gospod Booth v Warlaby-i izreja neko kratkorogato goveje pleme, ki je zeló hvaljeno, in si drží 18 juncev za spuščanje deloma na svojem posestvu, deloma pa jih daje v druge kraje gospodarjem, ki si svojo živino hočejo požlahniti s tem plemenom. In koliko, mislite, da mu na leto in dan nese en sam tak junec dohodka? Nič manj ko — 200 do 300 funtov šterlingov ali 2000 do 3000 gld. v zlatu. Tarifa za vsaki spušč pa je postavljena na 200 gold. Pri nas pa se ljudem veliko zdi, če morajo za junca, h kateremu kravo pripeljejo, 50 do 60 krajcarjev plačati.

* *O letošnjem vinu* se iz Nikolsburga na Moravskem tako-le piše: Letos je to drugi pot, da je vinska cena skoro po nič. Leta 1812. se je vedro dobrega vina prodajalo po 50 kr. do 1 gold. zato, ker je tako silno veliko vina se pridelalo, da vinorejci niso celó nič več sodov za-nj imeli. Letos ima zopet vino tako silno nizko ceno, toda zato, ker je vino tako strašansko slabo, da nihče za-nj ne mara.

O delitvi državnih premij za konje
v Novomestu 11. oktobra t. l.

Delile so se premije v denarjih za kobile z žebetom in žebice.

Kobil z žebeti je bilo pripeljanih 22. Dobili so premije: Jožef Okorn iz Most 50 srebernih goldinarjev, Anton Prijatelj iz Rakovnika 40, France Vrtačič iz Pristave 30 in Martin Krhin iz Gradiša, tudi 30 srebernih goldinarjev; vsak je poleg tega dobil še pismo priznanja. Samo tako pismo sta pa dobila: Jernej Vide iz Švabovega in Anton Majzelj iz Šentjerneja.

Od 22 žebic so bile 4 premirane. Dobili so: Fr. Majcen iz Polja 40, Vincencij Smola, grajščak pri Novomestu 30 in pa 20 srebernih goldinarjev; vsak pa tudi še priznanico.

Pripeljalo se je tudi 6 žebcev na ogled.

Zabavno berilo.

Obrazi iz življenja.

III.

Odgoja po módi.

(Konec.)

Vendar ena srečna, Elvina, omožena Lokavčeva. Počasi! Kakor znano, je že par mesecev po možitvi pisala materi, da se dolgočasi na kmetih. To je nevarno. Gospod Lokavec je imel prijatelja, malega posestnika, ki pa je že veliko sveta videl. Zato je znal jako mikavno pripovedovati, tem bolj, ker mu je jezik gladko tekel. Gospod Lokavec je pa bil bolj resen, suhoparen, prilizovati se ni znal. Saj se pa tudi ni treba prilizovati lastni ženi, ker je tako njegova. Gospá Evelina Lokavčeva je pa imela tudi to prednost, da razen prav priprostega brenkanja na glasoviru, branja romanov in igračnega pletkanja ni znala nobene reči na svetu. Kuhinjske umetnosti so jej bile popolnem neznane, prav tako o gospodinjstvu ni imela nobenega pojma. Kaj je ne bo mučil dolg čas, če si ga ne vé z ničemur preganjati? Grajščinska gospá mora biti krasno oblečena, vedno po najnovejših nošah. Gospod Lokavec ima pa o tem tako malo okusa, da ne vé razločiti, je li roba iz Pariza ali domača. Iz Pariza mora vse biti, to trdi tudi gospod Lisec, gori omenjeni posestnik. On tudi dobro vé, katera noša, katera roba se gospej bolje podá, kake mora krilo gibe imeti, kje se ožje prijeti života. Večkrat jej celó kako gibo popravi, stisne ali zrahljá krilo, če je pretesno. Kedar se peljejo v mesto, mora gospod Lisec zraven biti, na plesih je on najpridnejši plesavec. Gospod Lokavec ne pleše, k večemu kako kadriljo.

Gospod Lisec je tedaj tako rekoč kavaljir gospé Lokavčeve. Brez njega ni prave zabave. Ljudje si marsikaj šepetajo, tudi gospodu Lokavcu udari kaka beseda na uho. Al on se ne ozira na hudobne jezike, ker vé, da ga marsikdo zavida zavoljo krasne soproge. Tudi ima z gospodarstvom sila veliko opravila, ker se je zavoljo potrate gospé že precej zadolžil, tako, da ga skrbi tarejo. Zato računi in računi, ugiba, kako bi pomnožil dohodke; kajti če ženi kaj odreče, se mu zvija v krčih, se čmeri in stoka, da ga kar glava bolí.

Ravno gré na travnik, kjer so kosci. Večerjo je bil naročil ob osmih, ker ga prej ne bo domú. Čez dve uri pride memo pismonoša. Ker ga vidi, mu izročí nekaj časnikov in pisem, da mu ni treba v grad hoditi. Gospod Lokavec odpré najprvo pisma. Med njimi je eno z računom 1000 gold. od trgovca, ki prodaja robo za gospé in gospice. Trgovec prosi, da bi se mu znesek naglo poslal, ker je v denarnih zadregah.

„1000 goldinarjev. To je pa vendar preveč! In jaz nisem nič vedel o tem. A, zdaj jo moram pa že ostro prijeti. Tega mora biti konec, sicer sem v par letih berač.“

Tako godrnja Lokavec nevoljen in se napoti proti gradu. Ker je vroče, gre po stezi po senci in pride skoz vrt od zadej v grad. Naglo stopa po stopnicah gori. Ko odpre sobo svoje soproge, kaj zagleda! — —

Naglo potem prileti gospod Lisec po stopnicah doli, pognan po krepki nogi gospoda Lokavca tako, da si ob zidu nos razbije. Kuharica, po ropotu privabljena, odleti po njem sunjena v stran in gospod Lisec drví gologlav z grada. Nikoli več ga niso videli v gradu, čeravno je prej vsak dan in ob vsaki uri prihajal.

Gospá Elvina Lokavčeva pa se je zgrudila na tla in zakrila si obraz.

„Kvišku, nesramnica“, pa grmí soprog in jo potegne pokonci. „To je tedaj moja plača! Najprej me ruiniraš na premoženji, potem mi pa še dom onečastiš. Sram te bodi! Sodbo bom še le sestavil, le tresi se!“

Po tem drví po stopnicah doli. „Pojdi gor, gospej je slabo“, zaupije memogredé hišni. Sam pa deré v gozd, olajšat si težko sapo. Posli so si migali z očmi. „Saj je bil dosti dolgo slep in gluh“, so rekli.

Proti večeru se vrne domú. Obraz se mu vidi kamenito bled. Mirnih korakov stopa po stopnicah gor. „Gospá so bolni in ležé“, opomni boječe hišina. A on

gré, kakor bi tega ne slišal, naprej, v sobo gospé. Vidi jo v postelji.

„Se ti je vest prisadila?“ jo nagovori ledeno, s kamnitim glasom.

Zabuhlo ihtenje je odgovor izpod odeje.

„Take so kače“, nadaljuje on, „ki pikajo tistega, kateri jih je na svojih prsih ogrel. Čuj mojo sodbo. V hiši ne moreš več ostati, moja in tvoja sramota je preočitna. Jaz bom prodal posestvo, katero je po tvoji zapravljivosti zdaj že malo vredno. Lahko bi bilo mi, ločiti se sodnijsko od tebe, ali tega javnega škandala ne maram. Jaz grem potem v tuj kraj, ti pa, kamor hočeš. Dokler boš pošteno živela, boš dobivala od mene po 300 gold. na leto. Dosti za te. Če pa zvem, da nastopiš pot tvoje sestre, odtegnil ti bom tudi to podporo. Po tem se ravnaj. Jutri se boš peljala v mesto.“

„Odpusti mi“, kričí mlada žena in stegne svoji okrogli roki izpod odeje, potem se vzdigne na pol. Zastonj! Gospod Lokavec se ne ozre več po nji, ampak gre in se zaklene v svojo sobo. Večerjo so posli pojedli.

Drugo jutro so slišali posli obupno ječanje iz gospejne sobe. Odgovor je bil osoren glas gospodov. Potem je dobil kočijaž povelje, napreči. Peljal je v mesto gospó. Drug voz je peljal za njo več zabojev in škatelj. „Prav ima“, so rekli posli, „tako bi bil moral že prej ravnati“.

Ne dolgo potem je prodal Lokavec svoje posestvo. Ostalo mu je malo, ker je bilo dolga na njem. Nihče ni vedel, kam se je podal. Tudi o gospej Elvini Lokavčevi se ni nič slišalo.

Morda pa vendar. Po listih je bilo namreč brati, da so v glavnem mestu zasačili neko goljufno igralno družbo. Načelnik je bil neki „grof“ Lisec. Imel je pri sebi „sestro“, ki je imela nalogo, s svojo telesno lepoto ljudi slepiti in stlačiti. Ko je lepo družbo policija zasačila, je zvedela, da Lisec ni grof in ona „sestra“ njegova ne grofica, ampak — rojena Elvina Gosarjeva.

To je bil sad moderne odgoje.

Ozir po svetu.

Nihilizem na Ruskem.

Zadnja desetletja je svet mnogokrat žalosten in sè strahom gledal na neke prikazni v Ruskem društvu. Ker je Ruski kmet na stotine let živel pod jarmom despotične vlade in ni mogel nigdar dati znamenja življenja — zato se je svet tem bolj čudil, ko je zapazil, da se vendar giblje. A žalostno je gledati, kako se giblje! Ker mu vlada ni hotela podati pravih in zdravih ciljev, dobili so se ljudje, kateri so si zaradi te maloskrbnosti vladine umeli nakloniti ljudstvo ter ga obrniti na svojo stran. Še le tedaj, ko je že silni plamen začel švigati v Ruskem društvu, še le takrat se je jela vlada gibati in na pomoč klicati vse „plemenite človekoljube“, da bi jej pomogli ustavljati se mogočni nihilistični povodnji. Klic vladen je bil tem silnejši, ker je zapazila, da ga ni stanú, kamor ne bi sezala ta povodenj. Niti v vojaštvo ne more več upati, ker se je tudi ono zasukalo na isti pot, posebno od l. 1870., ko se je vpeljala vseobča vojna dolžnost in je službovanje odmerjeno na 5 ali 7 let, potem pa se vrne vojak zopet v kratkem času k svoji rodbini, kamor ga prej ni bilo 20 let. Ker pa je ta notranji obràt v Ruskem društvu ne malo pripomogel k sedanji vojski, je vredno, da se opiše njega razvitek. A to je ravno sedaj tem primernejše, ker se ima koncem tega meseca obravnavati velika politična pravda zoper socijaliste in nihiliste.*)

*) V znamenito to pravdo je zapletenih 195 zatožencev in 472 prič. Sama obtožba obsega 300 tiskanih strani.

Malo je ljudí, kateri bi na svoj narod imeli toliko upliva, kolikor ga je imel na Ruskem do l. 1863. Londonski begún Aleksander Herzen. To je bil drugi Florentinski Savonarolla. Za njega spise so se trgali. Njega list „Kolokol“ so poleg vsej prepovedi brali najvišji krogi. Vse se ga je balo, osobito viša gospôda. Kakor socijalist se je mnogo zanimal za kmetski stan, katerega so viši zeló tlačili in mu delali mnogo krivic. Na vseh krajih je imel svoje poročnike in nič mu ni bilo skritega, naj se je zgodilo kjerkoli si bodi.

Poleg njega so imeli velik vpliv na ljudstvo Ivan Golovin in knez Dolgoruki, kateri so ravno tako sè svojimi spisi širili socijalistične nazore. A največ je še za to stvar storil Bakunin sè svojimi spisi. Istina je, da so Herzen in njega družniki izgubili l. 1863. vsak vpliv na Rusko društvo, ker so se potezali za nesrečni narod Poljski — a sad njih dela začenjal se je kazati. Akoravno je seme, katero so ti ljudje v Ruski družbi sejali, bilo ravno isto, katero so njih somišljeniki sejali po drugih Evropskih deželah, vendar je ono obrodilo tukaj obilnejši plod. Ruski politični despotizem in dvomljenje v državni cerkvi pripravila sta Ruska tlà tako, da so ideje socijalistične porodile tu ne golega socijalizma, ampak nihilizem. Ljudje brez vsacega političnega in duševnega izobraženja začeli so živeti prav, kakor jim je velela strast. Vse duševno življenje zadušile so nižje strasti, katerim se je popolnem vstrezalo in katere so podpirale mnoge plesalne šole, po isti vladi podpirane. — Nekateri ljudjé, videvši, kako se to izpridenje širi med višim društvom, posebno med mladim zárodom, da bi ga odvrnili od tega zlà, začeli so mu podajati razna politična vprašanja in siliti ga, naj se bavi ž njimi. Mladost, vedno pripravljena, zanimati se za visoke ideje, lotila se je navdušeno političnih vprašanj. Poleg tega so ti ljudjé, videči, kako je izobražena družba pokvarjena, začeli učiti, da se je dobre bodočnosti nadejati samo takrat, ako se povzdigne telesno in duševno še zdravo ljudstvo. A tudi med ljudstvom so širili svoja načela. Kakošna so bila ta načela, je jasno povedal Bakunin že l. 1862. v svoji „okrožnici“: da veljá porušiti monarhijo, vničiti plemstvo in vso ustavo, osnovano od Petra, v kateri ustavi je Ruskemu ljudstvu vse tuje; a na razvalinah teh se ima povzdigniti kmetska Ruska.

Kmalu se je pokazalo, da ti ljudjé niso zastonj delali. Okoli Kijeva so se vzdignili kmetje zoper plemstvo. A kar je posebno važnega pri tej ustaji, vjeli so in zaprli glavnega ravnatelja vseh okrožnih kómor (zbornic), kneza Obolenskega, kateri se je bil ravno vrnil s potovanja. Razen njega so bili zaprli še mnogo drugih rogovileževv. Tù je bilo očito, da nihilizem ni zajél samo ljudstva in mladih bistrih glav dijakov, ampak da je prošel že tudi v više kroge.

Komaj ste po tem minuli dve leti, ko so po vseh mestih, kjer so bila vseučilišča, pogostem se vršili zapori. Zapazilo se je, da je mladina snovala vsakoršne nihilistične spletke. O tej dogodbi so napisale „Mosk. Vjedomosti“ té-le žalostne besede: „Na našo mladino ne moremo pogledati, da nas ne bi zabolelo srcé in da bi se resnično ne bali. Že 12letno dete neha verovati v Boga in ne mara niti za rodbino, niti za državo; v 14. letu poskuša svoje močí praktično rabiti; v 15. letu je že zarotnik; v 16. morebiti že hudodelec; a v 17. dokončá svoje račune ter si sproži samokres v glavo.“ Lahko je bilo tù obžalovati. Nihilisti nečejo, kakor drugi socijalisti, da bi stanovi si bili enaki posebno po imetji in vsaj teoretično pri delu. Oni hoté enakost v neizobraženosti, lenosti, poltnostnem vžitku in drugih zlih. Odločnega upora zoper take nauke ni od nikoder, tudi od tam ne, od koder bi imel priti: od cerkve.

*

Rusko duhovenstvo nima nikakega dušnega pastirstva. Mladi Rus, izstopivši iz šole, nima ničesar več opraviti sè svojim dušnim oskrbnikom. Ruski duhoven je omejen samo na to, da zvesto in natanko opravlja predpisane bogoslužne obrede. Za drugo, za odgojo v družini in v daljnem življenji skrbé pisatelji raznih nazorov, a pisatelji nihilističnega cilja umó si pridobivati prvenstvo. Kak vspeh so imeli, kazale so razne ljudske demonstracije, iz katerih se je mislilo, da se izleže silna ustaja. Ako tudi je ustaja na Poljskem bila majhen jéz proti tej nevarni povodnji, ter je vse stranke nekako zbližala, vendar je to bilo le za kratko in na videz. Da je v notranjosti družbe gorel silen ogenj, pokazali so pravi in silni požari, katere so nihilisti osobito leta 1864. rabili kakor sredstva za politične agitacije. Požigali so po Petrogradu, po polji, po gozdih. Na tisoče kóč so vpepelili. Tega požiganja so dolgo dolžili Poljake, dokler niso vjeli požigalcev. Še natančnejše se je to dokazalo iz proglasa nihilistov, katerega so našli v Petrogradu. V tem proglasu se dolží Rusko plemstvo, da je ono krivo vse nesreče Ruske, ker je iz Nemčije pripeljalo „malega velmoža", kateri si je podjarmil ljudstvo. Privrženci ti so si sezidali trdne gradove, katerih drugače ni moči razdéti, razen z ognjem. Ako se zatorej hočemo rešiti — pravi proglas dalje — ni druge pomoči, nego to, da našo gospodo pobijamo kakor pse, da iztrebimo njo in nje gradove.

Svet še ni bil mirán zaradi silnih požarov, ko ga iznova ostraši vest, da je plemič Karakosov 6. apr. 1866. hotel cara ubiti. Navidezno je ljudstvo žalovalo zaradi tega čina, al iz drugih tedanjih dogodkov se dá sklepati, da je bilo to obžalovanje samo zunanje. A okolnost, da je oni nesrečnik bil plemič, da je on samo izvršil, kar mu je skrivna družba naročila, je še bolj vznemirila svet. Preiskava je bila zeló obširna in zanimiva. Obdolženci so odkritosrčno obžalovali svojo nakano. Nekateri pa so se izgovarjali, da jih je na to pripravila materijalistična literatura. A taka tuja in domača literatura je bila razširjena po Ruski. Neizkušena mladost, ki ima zeló živo domišljijo in sanja, da je moči uvesti popolno jednakost, pojila se je s tem ukom, zmedla si pojme, pozabila svojih mestjanskih, nravnih in verozakonskih dolžnosti in je sklepala družbe v namen, katerega je hotel doseči Karakosov. Še le po glavni preiskavi so se našli prouzročniki onemu hudodelstvu. A zaradi te preiskave so tudi pogoreli bazari v Petrogradu. (Kon. prih.)

Politične stvari.

Kdo je prijatelj Rusiji, kdo njen sovražnik?

Iz Rusije 15. oktobra. —η.—

Vsa Evropa, razdeljena sicer na dva tabora, na klerikalni in liberalni, po svojem sočutji in sovraštvu k Rusiji se deli na štiri glavne stranke: na dobrohotnike, na proklinjavce radi vere; na proklinjavce iz lakomnosti in zaničevavce iz napuhnjene neumnosti.

Kar je iskrenih Slavjanov, hranječih v svojih srcih tisto čutje, katero jim je mati vrodila, in katero značajnost jim ni dala prodati za Magjarski ali Nemški košček kruha, so Ruski dobrohotniki. Oni med sabo in o drugih prašanjih utegnejo biti needini; eni štejejo za svojega boga Darvina, drugi se boré za papeževo nezmotljivost in posvetno kraljestvo; eni so liberalci zato, ker je „slavno" biti liberalec, drugi imajo resnično in značajno prepričanje, da niti sveta vera, v kateri so se rodili in izredili, niti resnična zvestoba svojemu vladarju jim ne more braniti, želeti zmage pravici nad krivico, človeškemu čutju nad zverinsko strastjo, kristijanski omiki nad muhamedanskim surovim fanatizmom. Kakor needini med seboj, tako edini so vsi pravi in iskreni Slavjani gledé današnje krvave drame na Balkanskem polotoku. To je moč krví.

Razun Slavjanov je v Evropi po mislih Ruskega naroda malo, prav malo iskrenih dobrohotnikov Rusije. V Nemčiji iz imenitnih oseb edini cesar Vilhelm iskreno in iz srca želí Rusiji blagra in zmage. Bismarka v Rusiji nihče ne šteje za našega dobrohotnika; on in njegova stranka ne želé, da bi Rusija bila premagana, ampak celó želé jej zmage, vendar ne iz iskrene ljubezni, temuč iz straha pred svojimi sovražniki; oni dobro vedó, da roka roko umiva, in privoščijo jej celo Bolgarijo. V Angliji sta dva znamenita moža na Ruski strani: učenjak profesor Friman, ki si iskreno prizadeva Angležem dokazati, kaj tirja pravica in pa čast poštenega naroda; njegovi dokazi so neovrgljivi, ali Angleže more prepričati le šterling v žepu ali pa mož, ki bi se zasukal po goltancu. Drugi je liberalec Gladstone, mnogo govoreči in pisoči za Rusijo proti Turčiji; ali iz vseh njegovih govorov je vidno, da, ko bi kraljica Viktorija posadila na Derbijev stol Gladstona, najbrže Gladstone bil bi Derbi, a Derbi Gladstone.

Proklinjavci Rusije radi vere kažejo na Poljsko kot na zgled žrtve Ruskega tiranstva. Kazati na Poljsko kot na zgled žalostne žrtve bilo bi pravično, ko bi tako govorili: Čujte, koliko zla so Poljaki naredili sami sebi, koliko katoliški cerkvi in civilizaciji. Jaz sem tudi prepričan, da katoliška cerkev ima veliko več životvorne sile v sebi, kakor pravoslavna, ona je veliko bolj sposobna širiti omiko in znanje med narodom, kakor ta, katere duhovstvu družinske skrbi jemljejo čas tako, da ne more tako svobodno misliti o blagru naroda. Ali kdo je tega kriv, da se v Rusijo katoliška omika ne širi, temuč hira? Kar je Peter Véliki podvrgel Rusiji Finlandijo, Finlandija ostala je samostojna država v Ruski državi: ona ima svojo armado, svoje finance in denarje, svojo vlado, svojo colno stražo na Ruski kakor na Švedski meji, svoje šole, svojo vero — velikanska Rusija malenki Finlandiji vsega tega ne krati. Baltijske provincije vživajo podobne dasiravno ne tako široke pravice. Enake pravice so nekdaj imeli tudi Poljaki: svojo vero, svoj denar itd., česa jim nikdo ni kratil. Ali oni so rili in rili pod Rusijo, dokler niso sami padli v svojo jamo kričeči, da jih Rusija preganja zato, ker so katoličani. Kako vse drugače v Rusiji bilo bi, ko bi se bili Poljaki v prepričanji, da niso sposobni, da bi se sami vladali, iskreno zvezali in zedinili z Rusijo? niti en siv las bi jim ne padel z glave zavoljo vere! pač pa bi katoliška cerkev imela veliko več spoštovanja in moči v Rusiji. Katoliško vero v Rusiji preganjajo sami katoličani: čisto katoliški narodi, Poljaki, Francozi, Magjari, vsa ne kraljevska Italija se družijo z zatiravcem kristijanske svobode in človeških pravic, s Turkom, in hujskajo ves svet proti Rusiji, ki od nekdaj preliva kri za skrunjene v Turčiji svetinje! Kaj pričakujejo taki katoličani, da jih bo za tako službo poljubila Rusija?

Preklinjavci Rusije iz lakomnosti in zaničevavci iz neumnega napuha, ki imajo svoje glavne tabore v Magjariji, v liberalni Franciji in Angliji, pobivajo drug drugega. Eni trepetajo od strahu, da bi Rusija se ne približala k Srbski meji, k Sredizemnimu morju, k Indiji; drugi se radujejo, češ, da Rusija nima armade, tak slab narod, mož na ilovih nogah da bi se ne smel lotiti dela, kateremu ni kos. Eni strašijo Evropo s panslavizmom, drugi z radostjo kričé, da Bulgari in Srbi so začeli huje sovražiti Rusijo, kakor Poljaki. Eni z zaničevanjem kažejo na Rusijo kot na primer neliberalne

otrpnosti, drugi jej grozé z osodo Francije v koncu preteklega stoletja. Vest, ki jih peče zavoljo lastnih grehov, jim ne dá mirú, goni jih, kakor razjarjena furija morivca, oni kričati morajo, mečejo se na svojo žrtvo, raztrgali bi jo, ko bi njihova pest bila dovoljno močna, a svesti, da jim sile manjka, jih še hujše draži. Zato v brezsilni jarosti kričé, da je Rusija po tolovajski napadla narod, ki s „prečudno hrabrostjo in brezprimernim moštvom brani svojo vero in vlast.“ Da, prečudna je ta Turška hrabrost! Irlandija in Šotlandija ste nekdaj branili hrabro svojo vero in svobodo proti Anglosaksoniji, Nizozemsko proti Španiji, severna Amerika proti Angliji in mnogo drugih proti svojim zatiravcem, zato so ti junaki, z vspehom ali brez vspeha stoječi za svojo svobodo, izbujali s svojo hrabrostjo čudenje. — Ali kako ravno nasprotno je vse v današnji vojski! Turek „hrabro“, kakor pes ukradeno pleče, brani predpravice svoje surove vere, katere načelo je krivica — zatiranje vsega nemuhamedanskega; Turek, tujec, polastivši se tuje zemlje, tujega blaga, tuje hiše, „hrabro“, kakor orožen razbojnik, brani svoj tolovajski plen; Turek barbar „hrabro“ brani omiki poseliti se v deželi, katera ni njegova; Turek trinog „hrabro“ brani zverinsko zatiranje Božjih in človeških pravic, katere že 400 let surovo teptá, ker narod lastnik zemlje ni imel dovolj dušne kreposti in telesne sile, da bi bil odvrnil to sramoto od kristijanske Evrope ter pregnal v Azijo divje orde. Da se je zdaj vzdignil kristijanski narod na obrambo oskrunjenih svetinj — to izbuja strašno jezo Magjarskih, Angleških in drugih tiranov. Oni, kakor needini v mnogih druzih prašanjih, tako edini so v tem, da svet mora služiti lakomni prihoti Magjarjev, Angležev in Turkov, drugi narodi naj bodo njihovi robi — in to oni imenujejo svobodoljubje, omiko, civilizacijo, kulturo in Bog vé, s koliko drugimi besedami prikrivajo svoje tiranstvo. Zato strašno lajajo na Rusijo, zavetnico pravice, ki jim trga ličina s farizejsko hinavskega lica ter jemlje njihov rop iz njihovih hudodelskih rok. Zato bi oni radi, kakor Turki iztrebljajo cvet Bulgarskega naroda, tako tudi cvet Ruskega naroda iztrebili z zemlje, da bi mogli potem brez skrbi naložiti na nesrečne Slavjanske ostanke svoj tiranski jarem.

Ne boš! Kakor Turke tako bo šiba Božje pravice zadela tudi Magjarske in Angležke lakomne tirane, neusmiljene zatiravce človeških pravic in državljanske svobode tlačenih narodov. Noben zgodovinar še ni dokazal, dasiravno so mnogo dokazovali, kdaj so Slavjanski narodi zaseli sedanje svoje dežele in koga so iz njih pregnali; one so njihova lastnina od nekdaj. A da so Magjari pred tisoč leti, kakor Turki pred štiristo leti polastili se tuje zemlje in tujega blaga, to je dobro znano. Pokorjeni narod je trpel krivico, ali svojih pravic do svoje lastnine zato ni zgubil, ker je trpel, tako malo, kakor malo je zgubil Indijski narod svoje človeške pravice zato, ker molze ž njega, kakor pijavka kri, moč in sredstva z življenja Angleški tiran, ki ga mori z gladom, sam najevši se do sita kruha, ploda žuljev nesrečnih zatiranih. Prišla bo vrsta tudi na Magjare in Angleže; roka Božja dolgo odlaša, ali zgodovina nam priča, da ona nazadnje deluje vsacemu, kakor je zaslužil. Zastonj lakomni tirani in brezvestni zatiravci hujskajo ves svet na Rusijo; zastonj naši neumni zaničevavci s čudenjem hvalijo Turško volčjo „hrabrost“, branečo po zverinskem instinktu roparski plen.

Mnogovrstne novice.

* *Pameten ukaz zoper dolga krila mestnih gospá* in gospodičinj je unidan razglasila policija v Lipskem (Leipzig) tako-le: §. 1. vsem ženskam, katere repato obleko nosijo, s katero tla pometajo, je prepovedano ž njo hoditi po mestu in po sprehajališčih zunaj mesta. Katera ta ukaz prestopi, se kaznuje z globo od 5—50 mark. — §. 2. Policaji imajo, da se prestopek popolnem dokaže, žensko s tako obleko naravnost tirati na policijsko stražo. Imena kaznovanih se konec vsacega tedna razglašajo v časniku „Leipziger Tageblatt“. — Ali bi ne bilo tacega ukaza dandanes tudi v naših mestih potreba, kjer se vlačijo nekatere gospé in gospodične, učiteljice in mojškre s takimi repi po ulicah, da je težko razsoditi, ali v tej môdi tičí več neumnosti ali pa zapravljivosti; lepôta gotovo ne.

* *Mrliče v cement zaviti in potem še le pokopati je* priporočal nedavno zbor zdravnikov v Milanu, češ, da s tem cementnim zavitkom se odvrne smrad gnjilobe. Kakor „Pokrok“ piše, sta prof. dr. Klebs in pa vodja cementne fabrike v Ježku mestni magistrat v Pragi dovoljenja prosila, da bi smela na Volšanskem pokopališču poskusiti zavijanje mrličev v cement. Proti nekim pogodbam je magistrat jima dovolil te poskušnje. No, to bi bilo cele goré cementa potreba na Rusko-turškem bojišči.

* *Kakor duhovnov bode tudi zdravnikov čedalje manj.* Veliki stroški, ki jih prizadene učenje zdravilstva in pa malo zdravniških služeb sta glavna vzroka, da število medicinarjev je čedalje manjše. Lani jih je bilo na Dunajskem vseučilišči 74 manj kot predlanskem in letos jih je še manj. Nasproti temu pa se število učencev na pravoznanskem učilišči pomnožuje, ker je služeb uradnikov, notarjev, advokatov itd. čedalje več.

Naši dopisi.

Iz Rusije 15. oktobra. *η.* — Na primero Turške „hrabrosti“ s Ruskim junaštvom smo čitateljem „Novic“ že kazali; priobčili bi lahko še mnogo, pa dovoljno bo za zdaj omeniti boja na vodi in pa ene čudne prikazni na suhem. V začetku današnje vojske po milosti diplomatov „civilizovanih“ Evropskih narodov Rusija na vodi ni imela nikakoršne moči proti Turčiji. Turčija pa je imela proti Rusiji velikansko floto na Črnem morji in na Donavi, železne ladije narejene v Angliji, pod komando Angleških oficirjev in pod glavnim poveljstvom Angleškega admirala Gobarta. Lahko so si vihali brke, češ, Rusija na Črnem morji se ne bo mogla ganiti, čez Donavo ne bo noben Rus celi prišel v Bulgarijo. Kako so se ogoljufali! Turške železne ladije že plavajo po Donavi pod Rusko zastavo ter obstreljajo Turške trdnjave; Turška grozna flota na Črnem morji ne more braniti Ruskim ladijam plavati iz pristanišč v pristanišče in celó v ustja Donave. S suhe zemlje smo vzeli Turkom floto, naj gledajo, da jim z morja ne vzamemo na suhem ležečih trdnjav! Pod Crkovno vjeti Turek pripoveduje: „Mi z začetka smo bili sami, zdaj imamo vse ‚ingliz‘: Angleške denarje, Angleško obleko, Angleško orožje, Angleške oficirje, kateri so nas navadili v bitvah odspred staviti Čerkese in bašibuzuke, dokler Rusi ne razstreljajo svojih patronov, potem še le gremo mi v boj, ako ne, pa nam Angleški oficirji mahajo z golimi sabljami po hrbtu ter nas gonijo v bitvo kakor stoja ovac.“ To je Turška „hrabrost“, kateri se Angleži in Magjari tako čudijo!

Slovenci čitajo mnogo nemških, posebno Dunajskih časopisov. Ako je mogoče reči, da je kak Dunajski časopis pravičen Rusiji, tedaj tak bi bil stara „Presse“ v primeri z drugimi. Čujte, kako piše dopisnik „Presse“ iz Bukurešta: „Število vseh vojakov, kar jih je Ruska

armada samo na Evropejskem bojišči zgubila, opredeljujejo na 75.000 mož bolnih, ranjenih in ubitih. Določno ne morem reči, ni li ta številka premajhna; meni se zdi, da ni polna; resnično je to, da ni previsoka. Po tem takem je tedaj Ruska armada zgubila 30 procentov svojih moči, tedaj skoraj tretji del armade ni več sposoben za boj, a pomoč prihaja počasi. Da bi se ranjeni ozdravili in da bi jih spet na službo klicali, o tem celó misliti ni.“ Dalje ta dopisnik pripoveduje, kako v slabem stanu je Ruska armada sploh in še posebno ranjeni. Bismark je o nekem diplomatu nekdaj rekel, da „laže, kakor telegraf“; on bi bil po pravici smel reči, da diplomat „laže, kakor Dunajski časopis“. V bolnišnico za ranjene v to mesto, v katerem jaz živim, so do zdaj vseh ranjenih in bolnih z bojišča pripeljali 145 mož. Iz njih do 30. septembra jih je popolnoma ozdravilo 51 mož, tedaj 35 procentov, katere so spet „odpravili na službu“. Ker se težko in lahko ranjeni razdeljujejo po vseh bolnišnicah ravnomerno, tedaj moramo tudi za gotovo reči, da iz vseh do zdaj ranjenih in bolnih jih je 35 procentov spet v službi. Iz samega začetka vojske je začel izhajati nov časopis, ki se imenuje: „Vestnik Narodnoj Pomošči“. Ta časopis donaša sporočila o vseh ubitih, ranjenih in zgubljenih v bitvah, in sicer oficirje po imenu in številu, prostake pa po polkih in številu. Po sporočilih „Vestnika Narodnoj Pomošči“ do 20. oktobra so naše armade v Evropi in Aziji skupaj zgubile 52.840 mož, in sicer ubitih 21 procentov, ranjenih 77 procentov, zgubljenih 2 procenta; tedaj ubitih 10.568, zgubljenih 1040, ranjenih 41.400. Ker jih je iz ranjenih 35 procentov, tedaj 14.510 spet šlo na službo, tedaj imajo naše armade do zdaj delavne zgube 38.330 mož.

Zdravih vjetih Turkov je do zdaj pripeljano v Rusijo 9638, ranjenih pa 4914 mož, tedaj vseh vjetih Turkov je v Rusiji 14.542. Ako so Turki vseh naših zgubljenih 1040 mož vjeli, vendar imamo za vsacega našega čez 14 vjetih Turkov. Ker pa dopisniki iz Carigrada pripovedujejo le o 38 vjetih kozakih pri Bajazidu, o 4 mornarjih vjetih v vodi Črnega morja in o 4 vojakih vjetih na Črnem Lomu, tedaj Turki imajo le 46 naših vjetih; drugi zgubljeni so najbrže bili ranjeni, bašibuzuki in sploh Turki so jih oropali in ubili in tako so oni obležali v kakih zgodih in ponikvah. Kje so tedaj spričala in vspehi tistih določnih Turških velikanskih zmag, katere proslavljajo Dunajski časnikarski bašibuzuki in katerim na slavo so vrtoglavi Magjari požgali tisoče in tisoče lojenih sveč!?!

Iz Trsta 20. okt. — Ker „Novice“ niso naznanile svojim bralcem še žalostne vesti, da je domovina naša zopet zgubila vrlega sina, naj blagovoljno sprejmó poročilo, da je 8. dne t. m. umrl gospod Jožef Žorman, župnik v Katinari, leta 1827 rojen v Šenčurji pri Kranji, ki je bil pravi oče svojim faranom, matere Slovenije pa iskren sin ne le z besedo, temuč z nevtrudljivim dejanjem. Bodi mu blag spomin!

Iz Slapa na Vipavskem. (*Naznanilo.*) Dne 30. tekočega meseca vršila se bode četrta javna preskušnja učencev deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu. Pričetek točno ob 8. uri zjutraj. K obilni vdeležitvi vabi častito občinstvo vodstvo šole.

Iz sv. Križa. — Volitev občinskega zastopa 23. dne septembra se je tako-le izvršila: izvoljeni so bili za župana France Jenčič, posestnik iz sv. Križa, za svetovalca pa posestnika Janez Vrhovnik iz sv. Križa in Anton Strehovec iz Gore.

Iz Ljubljane. — Že so zopet Turški prijatelji glavé pokonci nosili in že so prerokovali, da je vojska v Armeniji za letošnje leto pri kraji na veliko sramoto Rusije, kar nenadoma sijajno solnce iz Male Azije zasije, ki svetu kaže popolnem potolčenega Muktar-pašo, katerega je nedavno sultan slavil z naslovom „zmagonosnega“ ali po jeziku Turškem „ghazi“-a. In pobesili so zopet turkofili glave, kajti sama Dunajska „svobodna Mohamedanka“ zdaj piše, da Ruska zmaga v Aziji 15. dne t. m. je tako odločna, „da se njeni silni nasledki zdaj še ne dadó po vse preceniti“. — Da je tudi pri nas sijajna Ruska zmaga izbudila neizmerno veselje, razume se lahko, vsaj kri ni voda!

— V pondeljek so se pričele preskušnje učiteljske, h katerim se je oglasilo 18 podučiteljev in 9 podučiteljic.

— Kedar mislimo na osodo „Wolfovega“ slovensko-nemškega slovnika, ki ne more na dan, spominjamo se zmirom besedí našega ranjcega župnika g. Blaža Potočnika, ki je trdno zidanje „Ljubljanskega špitalskega mostú“ apostrofiral s šaljivim izrekom, da „je most tako trden, da se bode še le podrl en dan po sodnjem dnevu“. Enaka je z Wolfovim slovnikom, ki menda bo tudi še le dodelan en dan po sodnjem dnevu! Ko je prof. Pajk, zapustivši Maribor, poslal, kakor smo unidan omenili, slovarjev rokopis nazaj, zvedeli smo, da je navdala gospoda knezoškofa zopet nova nesrečna misel, vredništvo ponuditi gospodu, ki vse svoje žive dni ni nikdar mislil na to, da bode vrednik postal slovensko nemškega slovarja. Pošteni mladi duhovni gospod se je svojemu vladiki zahvalil za čast, katere na svoje rame vzeti se ne čuti zmožnega. Kaj pa zdaj? Kako dolgo bodo po krivici nas nasprotniki naši še sramotili, da vkljub obilni denarni zalogi nismo zmožni spraviti slovarja na dan?! Lahko se prigodí človeku — pravi latinski pregovor — da se zmoti, — al zmote se držati, za to imamo drug pregovor.

— (*Kako je nekdaj neki Nemec pisal o slovenski Ljubljani.*) Leta 1631. se je gosp. Jeronim Welsch, dohodni svetovalec kneza Wirtemberškega, podal na veliko potovanje po svetu. Potoval je 11 let. Na tem potovanji je kmalu od konca prišel tudi na Kranjsko. Leta 1658. je izdal o tem „resničnem potopisu“ (wahrhaftige Reisebeschreibung) knjižico v nemškem jeziku, ki je prišla v Stuttgartu na svitlo. O tej knjižici se je dozdaj le malo govorilo, posebno se je Kranjski zgodovinarji niso spomnili; sam Valvazor je ni poznal, ki v svoji knjigi: „Ehre des Herzogthums Krain“ neko drugo knjigo Welschevo navaja. Pridržaje si drugi pot popisati dogodbe Jeronima Welscha na poti skozi Hrušico, ki so jako obširno popisane v navedeni zanimivi knjigi, navajam tukaj le tiste besede te knjige, ki se tičejo naše Ljubljane, kakor jo je leta 1631. videl gori imenovani stari Nemec. Na strani 18. piše (v nemškem jeziku) tako-le: „Ljubljana je glavno mesto Kranjskega, leží na meji slovenske zemlje, ob reki Ljubljanica imenovani. Tukaj se ne govorí več nemški, ampak sploh le slovenski.*) („Allda wird nicht mehr Teutsch, sondern insgemein Windisch geredt“). P. pl. R.

— (*Klun Affaire.*) „Novice“ so o gosp. K. Klunovi osodi nedavno priobčile nekoliko iz zanesljivega vira zajetega dobrega upanja, a odslej zopet ni duha ne sluha, kamo neki je dospel oni „martyrium“! „Slovenec“ je v enem svojih listov na kratko povedal, da stvar pojde spred upravne sodnije pred nuncija, potem pred papeža in naposled pred — sodnijo Božjo, kjer bode povrnjeno vsacemu po njegovih delih. Sedaj le toliko vémo,

*) Tako tudi starodavne listine pričajo, da na Kranjskem je le en deželni jezik in to slovenski, ne pa dva, kakor dandanes čenčajo kulturonosci — „ad majorem Germaniae glorijam“! Vred.

da je pritožba patronova došla bila papeževemu nunciju v roke in da se gosp. Klunu še to ne privoši, da bi vsaj provizorno opravljal maše po volji patronovi! Kedar pride iz Rima rešitev, upamo, da bomo lahko vso zgodovino po virih njenih priobčili. Jako interesantna bode.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Pretekli teden je bilo več listov „Laibacherice“ polno popisov onega velikega špektakelna, ki je bil 15. dne t. m. v Krškem, ko je g. Hotschewar izročeval novo šolsko poslopje občini Krški. Po poročilu „Laib.“ so doneli pri napitnicah tako vihárni „stürmische Hochrufe“, da se je v okolici zemlja tresla, Štajarski šampanjc pa je tekel tako scurkoma, da se je bilo bati povodnje. Mi se ne čudimo nobeni napitnici, ki smo jih brali v „Laib.“, vsaj so vsi gospodje prišli slavit nemško šolo v kmečkem mesticu, pa tudi telegrami so čisto naravni, ki so iz Ljubljane došli od g. Gertschera, od g. Deschmana in Wretschkota iz Dunaja in iz Kranja od dež. poslanca „in spe“ g. Dollenza, al zavzeli smo se napitníci „narodnega“ poslanca g. Vil. Pfeiferja, v kateri je rekel, da se je le kar čuditi razcvetu ljudskih šol, ki so, hvala novim šolskim postavam, že tako visoko stopinjo dosegle, da bi poprej nihče ne bil kaj tacega si misliti mogel.“ Mi ne govorimo o tem, kar je enoglasna misel vseh izvedenih konservativnih mož o sedanjem ljudskem šolstvu, in rečemo le to, ko bi bil gosp. Viljem Pfeifer hudo ostro kritiko bral, ki jo je nedavno sama ultraliberalna in ustavoverna „Neue fr. Presse“ izrekla „über die Volks- und Mittelschulen in Oesterreich“, ne bi se bil tako zeló spozabil, da je tudi on slavo pel sedanjemu šolskemu „razcvetu!“ Kdor pa še hoče vedeti, kako drugi sodijo Hotschewarjevo Krško napravo, naj bere 287. list „Vaterlanda“ in pa 229. list „Agramer Presse“.

— (*Poziv gosp. predstojnikom podružnic kmetijskih.*) Leto se bliža k koncu; mnogi gosp. predstojniki podružnic pa še niso poslali od gosp. družbenikov nabranih doneskev. Naj blagovolijo to kmalu storiti!

Odbor družbe kmetijske.

Svojemu plemenítemu prijatelju

dr. Etbinu Henriku Costi

v hvaležen spomín. *)

His life was gentle; and the elements
So mix'd in him, that Nature might stand up,
And say to all the world, This was a man!
Shakespeare, Julius Caesar.

Venec v zahvalo dolžnó otožen brezkončno pokladam
Tebi na rako v spomín, blagi slovenski bojník.
Britko občuti bolést brez konca ljubeča Te duša,
Kteri ostalo imé Tvoje svetó je vsegdár,
Tvoje, prijatelj, imé, katero i mnogim Slovenom
Vedno ostane dragó, dokler jim vtriplje srcé.
Lét sem Te mnogo poznal in rečem, poznal sem človeka,
Čegar značaj je pošten, vedno je bil si jednák.
Drugo slaví Te peró, Slovenom poroča o Tebi,
Jaz le to naj povem: Ti si prijatelj bil moj.
V prvi mladósti, ko znal za pota še nisem v bodočnost,
Našel vodníka sem vže v Tebi, učeni Sloven.
Tvoje besede modrost ljubezen mi vnela do dóma,
Ti si me prvi učil: slehrn je človek ti brat.
Nagla je rada mladóst, izkušenj pogreša življenja,
Ti si brzdal mi krepóst mojo duševno skrbnó.
Videl v otožnih si dneh, v veselih si videl me dnevih,
Zvest si mi bil tolažnik, mojo si mnóžil radóst.
Ako vpadal mi up na potu je s trnjem posutim,
Ako je dušna krepóst meni slabéla kedaj,
Tí si prišel in dejál: prijatelj, pogumnost ohrani,
Skoro potihne vihár, solnce prisíje svetló!
Tvoje besede zvené mi vedno po vžaljeni duši,
Da-si je vmólknil Tvoj glas, tèmni zakríva Te grob.
Koliko vže izpoznàl za Toboj slovečih rojákov
Jaz sem, a Tebe nigdár, zabil ne bodem, nigdár.
Ko si zatisnil očí, slavili so Tebe Sloveni,
Z venci zasúli Ti grob, glasen zavzdígnili jók,
Vencev so rože suhé, otrli solzé so čestilci,
Meni se nova budí toga in silna bolést,
Kedar se ná-Te spomin v ostavljeni duši probúja
Ter promišljujem, kaj Ti meni in rôdu si bil.
Vendar tolažbo imám, slavíli Te bodo zanamci
In spominjali zvestó Tebe se, Tvojih zaslúg.
Kar si me nekdaj učil, z veseljem sedaj izpoznavam:
Istina bila je zgolj, hvala Ti bodi na vék!
Tebi se duh oproščen telesa radúje v višíni,
Ná-Te do konca jaz dní v srci ohranim spomín!

Jos. Cimperman.

*) Meseca oktobra t. l. je minolo ravno dvanajst let, kar sem bil izpoznal dr. Costo. Ker je bil 19. dné t. m. njegov god, naj služi moja pesem v obnovljenje njegovega spomina pri Slovenih in v znak moje prijateljske hvaležnosti.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Z novo Avstrijsko-Ogersko pogodbo menda ne bode letos nič. Sklepi tukajšnje zbornice poslancev o „žganjarijski postavi“ se Ogerskim žganjarijam tako nevarni zdijo, da Magjari ne sprejmó te postave, ki pa je en kos nove pogodbe. Od druge straní pa je tudi dolžnost Dunajskega državnega zbora, resno prevdariti, ali se more Avstrija s tako državo kakor je Ogerska v pogodbo spuščati, ki je v svojih financah popolnem na kant prišla in tako malo zaupanja pri druzih državah vživa, da, ko je hotela unidan 80 milijonov gold. na pósodo vzeti, ni dobila več kot 47 milijonov. Prihodnje leto potrebuje Ogerska 350 milijonov gold., pa še 80 milijonov ne more zberačiti! S tem je prevzetna Magjarija ponižana še bolj kakor je bila Turčija leta 1874., čeravno je ta že takrat na pol falitna bila.

— Zbornica poslancev je postavo o prenaredbi davkov odložila za nedoločen čas, ali, kakor se od nekaterih straní sliši, za — zmirom. Toliko je gotovo, da prihodnje leto še ne stopi v veljavo. Na korist davkeplačevalcev pa je želeti, da ne stopi nikoli.

— Predsednik Italijanske zbornice poslancev Crispi, prvak prekucijske stranke, ki je v Parizu z Gambetto, z Bismarkom pa v Berolinu snoval komplot zoper prihodnjo volitev papeževo, je prišel tudi na Dunaj — čemu?

— Učiteljskim pripravnikom (preparandom), ki so še podvrženi vojaščini v našem cesarstvu, je c. k. vojno ministerstvo po vodstvih pripravnic vedeti dalo, da smejo oproščenja od triletne vojaške službe prositi, ako se zavežejo, da, če bodo za vojaščino potrjeni asentirani), ob šolskih počitnicah priti na 6tedenske vojaške vaje. Za to oproščenje od 3letne vojaške službe morajo prositi že pred asentiranjem ali vsaj zadnji čas pri asentiranji.

Iz Zagreba. — 19. dne t. m. je bila slovesna inštalacija vseučiliščinega rektorja dr. Koste Vojnovića

za šolsko leto 1877/78. V jako obširnem in izvrstnem govoru je razložil velevažni poklic vseučilišča, na česa naj svojo skrb obrača posebno vseučilišče jugoslavensko itd., ter je med drugim rekel, da pravi odgoji ne zadostuje samo znanost, temveč da odgoji podslomba mora biti moralna istina, brez katere odgoja mladosti postaja le orodje kvara in zla. „Jejmo in pijmo“, to pač ne more biti načelo življenja. Da ta izrek iz ust gosp. rektorja bode klal očí marsikaterega liberalca, razume se samo po sebi, al iskrena hvala mu je gotova od vseh druzih straní, katerim v življenji ni edino vodílo: „berímo rože, dokler niso vsahnele“. — O priliki ove slovesnosti je omladina Hrvatska po telegrafu poslala zahvalnico v Djakovo preuzvišenemu gosp. biskupu Strossmajeru, utemeljitelju Zagrebškega vseučilišča, ki je preprijazno odzdravil pozdrav.

— V seji matematično-natoroznanskega odseka akademije znanosti 13. dne t. m. je dr. Šulek čital zanimivo razpravo: „Zašto Slaveni poštuju lipo?“

— Biškup Strossmajer je z Dalmatinskim parobrodom v dar poslal junaškemu Črnogorskemu knezu Nikolaju dva izvrstno lepa konja.

— Gosp. Ilija Guteša je razglasil poziv, v katerem s toplo besedo milodarov prosi za brate na jugu, ki že čez 3 leta krvavi boj bijejo „za krst častni i slobodnu zlatnu“. Naj bi ta poziv našel tudi pri Slovencih mil odmev!

Iz Francoskega. — Izvoljenih je v državni zbor 201 poslancev konservativne stranke, republikanske pa 314, konservativna stranka je zgubila 17, republikanska pa 59 prejšnjih sedežev v državnem zboru. Ta izid volitev kaže, da se je okrepčala stranka konservativna. Po takem Francoska ne stopi v vrsto tistih držav, ki v „kulturkampf-u“ Bismarku nosijo šlep.

Iz Rusko-Turškega bojiča. — Dne 15. oktobra je bil za Ruse slaven, njihovo orožje in junastvo si je v Aziji pridobilo lavorike v prvi veliki bitvi. Slavna je bila zmaga, Muktarjeve armade ni več! Slava junakom! — 14. t. m. je namreč prijel general Lazarejev Turke pri Orloku in jih vrgel proti Karsu nazaj. S tem je bil del sovražne vojne prebiten in zajet, zato so Rusi drugi dan zjutraj prijeli Muktarja od vseh strani. Opoldne je general Heyman pritisnil in zasedel goro Artiar. S tem je bila Muktarjeva vojna rajda predrta in levo krilo vrženo proti Karsu. Turki so zgubili veliko ljudi. Desno krilo pa je prišlo v hude zadrege, po hudem boji so bile zvečer tri divizije prisiljene vdati se. Zguba Turkov je bila velikanska, vzetih jim je bilo 36 topov, vjetih je 7 paš, 280 častnikov in 7000 mož; koliko je mrtvih, se ne vé. Zguba Rusov je bila v primeri z vspehom majhna; nekaj čez 1000 mož. Muktar-paša je komaj všel v trdnjavo Kars, a Rusi so vdarili za njim in brž zajeli trdnjavo, ki se mora kmalu vdati, če se ni že. Veči del Ruske vojne pa je pod poveljstvom generala Heymana mahnil proti Erzerumu ter mesto že prijel. Lazarov je pa Izmail-paši trdo za petami in ta oddelek Turške armade bo tudi težko všel. Armenija je tedaj že Ruska, ker Turki tam nimajo nobene armade več. — Tako so Rusi tu pokazali, da imajo pogumne vojake in umne poveljnike.

V Aziji so tedaj Turki popolnoma pobiti, nove armade ne morejo več skup spraviti, če tudi bi še ljudí imeli in bi jim Angleži, kakor dozdaj, z denarjem in vojno potrebščino pomagali.

Kaj pa v Evropi? Več dni že traja bombardiranje Plevna, veliko je telegramov in različni so, a toliko je razvidno iz vseh, da je novi general Totleben mož na svojem mestu. Po načrtih prejšnjih Ruskih generalov se je le napadalo, a brez vspeha, ker je veliko lože napad odbijati, kakor napadati. General Totleben, znani branitelj Sevastopolja, pa je vpeljal drug red. Prej se mora vtrditi lastno stališče, ki vsaj ustavlja sovražnika. Po njegovem povelji so skopali Rusi vštricne (paralelne) približevalne jarke, po katerih se morejo približevati trdnjavi in jo napadati. Vrh tega je streljanje z velikih topov na eno mesto (koncentrirano pokanje) jako vspešno in Pleven se ne bo mogel dolgo braniti, ker so Rusi trdnjavo prijeli z vso silo in večino groznih oblegovalnih topov; vendar do zdaj še ni zanesljivih poročil, da bi bila trdnjava padla. V Ljubljani je bila pač raznešena včeraj govorica, da je prišel telegram o propadu Plevna, pri katerem je 20.000 Turkov poginilo, a ta novica do danes še ni potrjena. Boj pa mora vendar hud biti, zlasti Rumunci, ki napadajo šance pri Grivici, imajo hudo stanje. Vsled sijajne zmage Ruske vojne v Aziji navdaja Ruske in Rumunske vojake silen pogum, tedaj se je nadjati vsak dan vesele novice o propadu Plevna. Če se to zgodí, potem Turki nimajo druge armade več, kakor Sulejmanovo, ki pa mora naglo vrniti se branit Carigrad.

Brž po slavni zmagi Rusov v Aziji so se „turški“ časniki na Dunaji oglasili, naj bi Evropske vlade posredovale zarad mirú — gotovo le zato, da bi si Turki nekoliko oddehnili. Toda njihovo upitje je donelo brez odmeva, ne gane se ne Andrassy, ne Bismrk, ne Laška. Iz tega je očitna trdna zveza teh vlad, ki hočejo prepustiti Turčijo svoji osodi. Pisalo se je že veliko, da je za letos vojske konec in da bodo oboji, Turki in Rusi, napravili si zimske šotore; a zdaj, ko so Rusi uničili Muktarjevo armado v Aziji in bodo gotovo s Plevno vred uničili tudi Osmana, utegne se reč tako zasukati, da bodo Rusi prezimili v Drenopolji.

Sulejman-paša menda že čuti, da bo moral umakniti se, in zbira svoje čete okoli Kadiköia. K njemu je prišlo zadnje dní mnogo beguncev s Plevna, kjer je vsak mohamedanec prisiljen bojevati se, kristijane pa silijo šance vtrjevati. Zveza med Plevno, oziroma Osmanom in Sofijo je popolnem pretrgana, tako, da Osman, če bo tepen, ne bo mogel nikamor s svojo vojno. Vsikako je pričakovati tu vsak dan jako važnih dogodeb.

Kursi na Dunaji 22. oktobra.

Unirani državni dolg 64 fl. 10 kr.	Ažijo srebra 104 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 67 fl. — kr.	Napolendori 9 fl. 50 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 20. oktobra 1877.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 75. — banaška 11 fl. 24. — turšice 6 fl. 40. soršice 6 fl. 40. — rži 5 fl. 36. — ječmena 5 fl. 36. — prosa 5 fl. 36. — ajde 6 fl. 50. — ovsa 3 fl. 25. — Krompir 3 fl. 4 kr. 100 kilogramov.

Loterijne srečke:

v Trstu	20. okt. 1877:	37.	83.	87.	59.	53.
v Lincu		59.	22.	7.	42.	78.

Prihodnje srečkanje v Trstu 3. novembra.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.